

DIMITRIE POMPEIU și Societatea Instituturilor de la Școala primară de băieți nr. 1 din Ploiești

Răsfoind monografia dedicată de Mihail Șt. Botez marelui matematician Dimitrie Pompei (1873 – 1954), apărută în colecția „Oameni de seamă” a Editurii Tineretului, în 1963, aflu că acesta din urmă a fost institutor la Școala primară de băieți nr. 1 din Ploiești, în perioada octombrie 1893 – octombrie 1898.

Curiozitatea omului îndrăgostit și de istorie și de matematică mă determină să caut urmele ce s-au păstrat din acei ani. O vizită la filiala Prahova a Arhivelor Naționale ale României a reprezentat începutul acțiunii. Consultarea fondului documentar al Școlii primare de băieți nr. 1 mi-a oferit posibilitatea de a descoperi evenimente și fapte inedite dintre care constituirea unei Societăți a institutorilor din școală mi se pare demnă de a fi evocată.

În dosarul 52/1894-1895, la fila 121 (sunt numerotate doar filele, nu paginile) se găsește un document nesemnat, din data de 25 aprilie 1895, care astăzi s-ar numi proces-verbal, ce reprezintă actul de constituire al societății despre care se face vorbire aici. Dacă societatea a funcționat sau nu, sau dacă s-a înregistrat legal la tribunal nu știm. Până în prezent, nu am găsit documente care să ateste. E probabil ca ele să fi existat, dar să nu se fi păstrat.

În opinia semnatarului acestor rânduri, documentul a fost scris de chiar Pompeiu, tânăr institutor pe atunci... (la acea dată avea aproape 22 de ani). Cel puțin o probă convingătoare poate fi obținută prin compararea grafiei literei „p” din textul documentului cu grafia aceleiași litere din semnătura acestuia de pe state de plată, acte de naștere ale copiilor, adrese cu semnătură de luare la cunoștință.

Pentru a constata scopul și modul de funcționare a societății, în continuare vom cita selectiv din document:

„... având în vedere pe de o parte sărăcia mișcării noastre literare în genere și a celei pedagogice în special, iar pe de alta imposibilitatea în care se găsesc de multe ori institutorii – și întotdeauna învățătorii – de a citi puținul ce se scrie și la noi despre pedagogi și pedagogie, ... am hotărât într-o consfătuire intimă și n deplină înțelegere să punem temelia unui început de bibliotecă școlară, la școala unde funcționăm și pe-a noastră cheltuială și deplină răspundere.

Pentru acest sfârșit ne-am constituit într-o societate, ai cărei membri fondatori suntem noi, institutorii de la susnumita școală.

Societatea în întrunirea ei de la 25 aprilie 1895 a admis în unanimitate următoarele dispoziții, cari vor servi ca direcții de activitate, și ca articole în alcătuirea statutelor:

I – Societatea nou înființată nu are nici caracter politic nici caracter social, economic ori financiar; ea nu vrea să aibă a face cu niciuna din formele similare și nu ia nicio parte în desbinările literare nici chiar pedagogice. Scopul ei este eminent cultural, în înțelesul de a înlesni cât se va putea mai mult lectura literaturii pedagogice, făcând astfel mai ușor accesibilă tuturor membrilor societății...

II – Societatea nu urmărește acumularea de fonduri în vederea nici unei operațiuni financiare, nici ca mijloc pentru propaganda oricăror idei; ea nu prevede fonduri de rezervă nici beneficii materiale;

ea pretinde numai o minimă cotizație din partea membrilor ei pentru a subveni la cheltuielile de abonament.

III – Suma necesită de aceste cheltuieli se repartizează egal între toți membrii societății.

IV – Plata va fi lunară.

V – Publicațiunile pe cari le primește societatea vor fi cele alese într'una din ședințele ei, prin majoritate de păreri.

VI – Scopul societății fiind cu totul ne producător de dezordine, incapabil de multe ocupațiuni și ocupațiuni, societatea nu prevede nici voturi secrete, nici comitete, președinte și nici ori-se acte formații similare, ci, văzând numai trebuința unui împuternicit al ei care să ție în regulă biblioteca și arhiva societății va delega pe un membru al ei care va avea și însărcinarea de a percepe cotizațiunile de la membrii societății.

Funcțiunea nici numele de casier nu există pentru că banii adunați nu vor sta niciodată în „cassă” – de care prin urmare nu e nevoie – ci se vor întrebuința imediat la plata abonamentelor.

Societatea își rezervă dreptul de a admite noi membri, mărind astfel numărul lor. Aceasta se va face numai în scopul de a înlesni pe cât se va putea celor mai mulți lectura pedagogică a cât mai multe publicațiuni de acest soi...”

În perioada în care a fost scris documentul, la Școala primară de băieți nr. 1 din Ploiești erau institutori următorii: Dimitrie Pompeiu, la clasa I, Niculae Munteanu, la clasa a II-a, Gheorghe Nicolau, la clasa a III-a, și Iosif Ionescu, la clasa a IV-a.

În toamna anului 1895, Dimitrie Pompeiu va primi un concediu plătit de un an de zile pe motiv de boală și va pleca la Paris unde-și ia bacalaureatul, licența și va susține teza de doctorat, *Sur la continuité des fonctions de variable complexe*, sub conducerea lui Henry Poincaré, la 31 martie 1905. La întoarcerea în țară, va deveni conferențiar de calcul diferențial și integral la Universitatea din Iași. O imagine a sa din această perioadă o găsim în lucrarea lui George Șt. Andonie *Istoria matematicii în România*, vol. I (Editura Științifică, București, 1965, p. 353). Reproducem această fotografie aici, pentru a ne imagina cum va fi arătat tânărul institutor Dimitrie Pompeiu când a locuit la Ploiești.

Alte informații despre anii lui ploieșteni, în numărul următor al revistei.

